

**ТАЪЛИМДА КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНЦИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА
ҚАРАТИЛГАН ЁНДАШУВ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ САМАРАЛИ ИЖТИМОЙЛАШУВИ
КАФОЛАТИ СИФАТИДА.**

10.53885/edinres.2022.68.73.100

Ф.Б.Музафарова

Жисмоний маданият назарияси ва

услугиёти кафедраси катта ўқитувчиси, п.ф.ф.д. (PhD)

Аннотация: Мазкур мақолада шиддат билан ривожланиб бораётган ижтимоий ҳаётда ёшларнинг ўз ўрнини топишида таълим жараёнини коммуникатив компетенция асосида ташкил этишнинг самараси ва ёш авлоднинг ижтимоийлашувига таъсири ҳақида сўз юритилган.

Аннотация: В данной статье рассматривается эффективность организации образовательного процесса на основе коммуникативной компетентности и влияние на социализацию подрастающего поколения в стремительно развивающейся социальной жизни.

Annotation: This article discusses the effectiveness of the organization of the educational process based on communicative competence and the impact on the socialization of the younger generation in a rapidly developing social life.

Калит сўзлар: модернизация, ижтимоий ҳаёт, компетенция, коммуникатив, бошланғич таълим, луғат бойлиги.

Ключевые слова: модернизация, социальная жизнь, компетентность, коммуникативность, начальное образование, словарный запас.

Key words: modernization, social life, competence, communicative, primary education, vocabulary richness.

Бугунги глобаллашув жараёнида, модернизацияланаётган, шиддат билан ривожланиб бораётган ижтимоий ҳаётда таълим тизимини тубдан ислох қилиш давр талаби бўлиб қолмоқда. Таълимга инновацион педагогик технологиялардан унумли фойдалана олиш билан бир қаторда таълимда ўқувчиларнинг фанга доир билим, кўникма, малакаларини ривожлантириш етарли эмаслиги қайд этилмоқда. Ҳозирги кунда ўқувчиларда ўқув предметлари бўйича фақатгина **билим, кўникма ва малакаларга** эга бўлишнинг ўзи **етарли эмаслиги** маълум бўлмоқда.

Ҳозирда таълим компетенциявий ёндашув асосида ташкил этилиши кўзда тутилган экан, компетенция сўзининг маъносини кўриб чиқамиз. “**Competence**” сўзи “**to compete**” сўзидан келиб чиққан бўлиб, “ мусобақалашмоқ” , “рақобатлашмоқ”, “ беллашмоқ” деган маънони билдиради. Сўзма-сўз таржима қилинса “мусобақалашмоқга лаёқатлилик” маъносида келади. Илмий педагогик, психологик манбаларда берилишича, *компетенция, компетентлилик* ўта мураккаб, кўп қисмли, кўпгина фанлар учун муштарак бўлган тушунчалардир. Шу боисдан унинг талқинлари ҳам ҳажман, ҳам таркибига кўра, ҳам маъно, мантқиқ мундарижаси жиҳатидан турли-туман. Атаманинг моҳияти шунингдек «самарадорлик», «мослашувчанлик», “ютуқлилик», муваффақиятлилик», «тушунувчанлик», “натижалилик», «уқувлилик”, «хосса», хусусият”, «сифат», «миқдор» каби тушунчалар асосида ҳам тавсифланмоқда. Шунга кўра таълим компетенцияларини тасдиқланган стандартда келтирилган таъриф бўйича қабул қиламиз.

Компетенциялардан, таълим компетенцияларни фарқлаш лозим. Таълим компетенцияси ўқувчини келажакдаги тўла қонли ҳаётидаги фаолиятини моделлаштиради. Масалан, фуқаро маълум бир ёшга етгунга қадар баъзибир компетенцияларни татбиқ эта олмайди. Лекин, бу дегани, уларни ўқувчида шакллантирилмайди, дегани эмас. Бу ҳолатда биз таълим компетенцияси ҳақида гапирамиз. Масалан, ўқувчи мактабда фуқаролик компетенциясини ўзлаштиради, уни тўла қонли равишда мактабни тугатганидан сўнг ишлатади. Шунга кўра бундай компетенциялар, ўқиш даврида таълим компетенцияси сифатида намоён бўлади. Таянч компетенцияларнинг дунё бўйича ягона рўйхати йўқ. Чунки ҳар бир мамлакатнинг ёки регионнинг ўз анъаналари, менталитети ва ўзига хос талаблари бор. Компетенция –бу жамиятнинг ўз фуқароларига кўйган ижтимоий буюртмаси бўлиб, уларнинг рўйхати маълум бир мамлакатдаги ёки региондаги ижтимоий муҳит билан белгиланади. Бундай келишувга ҳар доим ҳам эришиб бўлмайди. Масалан Швейцариянинг ва Америка Қўшма Штатларининг иқтисодий ҳамкорлик ва ривожланиш ташкилоти ҳамда таълим статистикаси Миллий институтининг “ Таянч компетенцияларни танлаш ва аниқлаш” номли лойиҳасида таянч компетенцияларни қатъий равишда аниқлаб олишнинг имконияти бўлмаган.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Бошланғич таълим ёшидаги болаларни комплекс ривожлантириш орқали уларни юқори синфдаги мактаб таълими, ҳаётга интенсив тайёрлаш масаласи долзарб саналмоқда. Мазкур ёшдаги болаларда коммуникатив компетенцияларни шакллантириш жамиятдаги вазифаларига тез ва самарали киришиш, ижтимоийлашиш омили ҳисобланади. Коммуникатив компетенция ижтимоий тавсифга эга булиб, уни болаларда шакллантириш учун умумдидактик, хусусий тамойилларга ва инновацион ёндашувларга асосланган жараённи ташкил этиш такозо этилади. Ушбу жараённинг технологик тузилмаси ва дидактик таъминоти педагогларда касбий компетенциялар ва нуткий маданиятнинг шаклланганлигига ҳам бевосита боғлиқдир. Санаб утилган вазифалар бошланғич таълим мазмуни, унга куйилувчи давлат талаблари кўлами доирасида амалга ошади.

Давлат талабларида бошланғич таълим ёшдаги болалар ривожланишининг соҳа компетенциялари таркибида коммуникатив компетенциялар алоҳида мезон сифатида белгилаб берилган. Шу билан боғлиқ ҳолда бажарилиши режалаштирилаётган тадқиқот давлатнинг ижтимоий буюртмаси талабларини бажаришга оид вазифаларни кузда тутди.

Коммуникатив компетенция

жамиятда ўзаро мулоқотга киришиш учун она тили ва бирорта хорижий тилни мукамал ўзлаштириш ҳамда мулоқотда самарали фойдалана олиш;

ўз фикрини оғзаки ва ёзма тарзда аниқ ва тушунарли баён қила олиш, мавзудан келиб чиқиб саволларни мантиқан тўғри қўя олиш ва жавоб бериш;

ижтимоий мослашувчанлик, ўзаро мулоқотда муомала маданиятига амал қилиш, жамоавий ҳамкорликда ишлай олиш;

мулоқотда суҳбатдош фикрини ҳурмат қилган ҳолда ўз позициясини ҳимоя қила билиш, уни ишонтира билиш;

турли зиддиятли вазиятларда ўз эҳтиросларини бошқариш, муаммо ва келишмовчиликларни ҳал этишда зарур (конструктив) бўлган қарорларни қабул қила олиш.

Бошланғич таълим болаларнинг мулоқотга киришиши, суз бойлиги даражаси ва улардан кундалик нуткий муҳитда қулланиш ҳолатларини урганишга оид илк кузатув ишлари орқали, мавзунинг долзарблигини куйидаги ҳолатлар билан асослаймиз:

- бошланғич таълим ёшдаги болаларда луғат бойлигининг мактабда уқитиладиган умумтаълим фанларини эгаллаш учун етарли эмаслиги;

- болаларнинг уз фикрини эркин ифодалаш, нуткий муҳитга мос сузлашиш қуникмаларини ривожлантиришга оид дидактик таъминотнинг етарли эмаслиги;

- ота-оналарнинг уз фарзандини мактаб таълимига нуткий жихатдан тайёр булиш мезонлари ва талабларидан етарлича хабардор эмасликлари;

- бошланғич таълим педагоглари томонидан коммуникатив компетенциянинг ижтимоий - рухий аспекти тулик англамаётганлиги.

Бошланғич таълим ёшидаги боланинг ижтимоийлашишида ижтимоий тажрибанинг таъсири бекиёсдир. Болалар катталарга таклид асосида турли фаолиятларни мустақил, бошқаларини эса, узгалар ёрдамида узлаштиришга эришадилар. Ижтимоийлашиш натижасида болалар атрофдаги шахслар каби маданият ва цивилизацияга уйғунлашади. Бошланғич таълим ёшдаги болаларнинг ижтимоийлашувида эса, коммуникациянинг урни бекиёсдир. Бола нутқдан уз фикри, ҳис-туйғуларини ифодалаш, яъни атрофдаги инсонларга таъсир қилиш учун фойдаланади. Бунда нутқнинг ифодалилиги, эмоционал ва боғланган булиши муҳимдир. Бошланғич таълим ёши даврида нуткий ривожланишнинг муҳим вазифалари ҳал қилинади: луғатнинг бойиши, нуткий маданият, нутқнинг грамматик қурилиши, боғланган нутқнинг ривожланиши. Шунингдек, диалогик нутқ ривожлантирилади: аниқ, ифодали, мазмунли гапира олиш; суҳбатдошни тинглаш, уни тушунишга ҳаракат қилиш, бировнинг сузини булмаслик; бир мавзудан бошқасига сакрамаслик ва х.к.лар.

Аввалдан болаларнинг саволлари кизикувчанлик, билишга кизиқишларини намоён булишининг асосий шакли ҳисобланган. А. И. Сарокина, М. М. Рубинштейн тадқиқотлари болаларнинг саволлари асосида турли мотивлар ётишини аниқлаганлар. Муаллифлар 2 гуруҳ саволларни ажратади: билиш ва коммуникатив. Бола коммуникатив саволларни катталарни диққатини уз кечинмаларига жалб қилиш, улар билан алоқа урнатиш мақсадида берадилар. Бошланғич таълим ёшидаги болаларнинг саволлари асосида билиш мотиви ётади: уз кизиқишлари кучидан, билимлари етарли эмаслигини сезганларида, уларни тулдириш, аниқлаштириш, янғисини эгаллаш мақсадида берадилар.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Бошланғич таълим ёшидаги болаларнинг кизиқишларига тенгдошларининг тажрибаси ҳам асос бўлиб хизмат қилиши мумкин. Чунки болалар уртоклари билан таълим олганда, уйнаганда, суҳбатлашганда курганларини ёки ким биландир бажарган бирон бир фаолиятини айтиб, уртокларини натижага кизиктириши мумкин. Натижада улар биргаликда режа тузиб, у ёки бу ҳаракат (ўқиш, мисоллар ечиш, ёзиш, уйин, предмет яшаш, чизиш ва х)ни мустакил амалга оширишга киришадилар. Бирок айрим болалар ҳаракат бошламасдан аввал ўқитувчи ёки катталарга саволлар бериб, уз режаларини ошқора қилиши мумкин. Шу вазиятда ўқитувчи олдиндан бола нимани хохлаётганини, бу хошиш нимага ва қандай натижага олиб бориши мумкинлигини пайкаб, техника ва ҳаёт хавсизлигини таъминловчи йул-йуриқлар ёки тақикловчи курсатмалар (чунки агар бола ток, кучага чиқиш, пичок билан кесиш ва х. лар билан боғлиқ хар хил саволлар берса) бериши лозим. Саволлар болада бевосита фан доирасида таълим мазмуни бўйича билим, кўникма, малакага эга бўлиш, предмет ёки ходиса билан танишиш, катталар ва тенгдошлари билан мулоқот қилиш, купинча узининг мустакил мулоҳаза юритиши натижасида пайдо булади. Бошланғич таълим ёшидаги болаларни нима кизиктиради? Болалар уз кизиккан нарсани билиб олиш учун хар хил саволлар билан мурожаат қилади. Психологларни курсатишича, болалар саволлари берилмаган соҳанинг уз ийук. Вакт утиши билан саволлар шаклан узгаради. 6-7 ёшдаги болаларнинг саволлари теварак-атроф, табиатдаги узгаришлар, предмет ва ходисаларни боғловчи тасавурларни аниқлаштириш, 8-9 ёшда ушбу ходисалар инсон ҳаёти билан қандай боғлиқлигига ҳосдир. Уларнинг саволлари предмет ва ходисалар уртасидаги алоқа: таасуротларни тизимлаштириш, улар уртасида ухшашлик, умумийлик ва фарқни топишга, табиат ва инсониятнинг ўзаро мутаносиблигига қаратилган.

Болаларнинг саволларига қандай жавоб бериш керак? Болалар ҳаммага ҳам савол бермайдилар, фақатгина уларнинг ишончларини қозонган инсонларгагина берадилар. Улар купинча уларни диққат билан тинглаган, кизикарли ва жиддий жавоб берганларга савол берадилар.

Бундай вазиятларда катталар олдиға қуйиладиган талаблар:

- уларға ҳурмат ва ҳимоя муносабатида булиш;
- савол мотивини тушунишга, боланинг нимаға савол беришға ундаган сабабларни англашға ҳаракат қилиш;
- билиш учун берилган савол, бола учун катталарни мулоқот қилишға, эмоционал ҳолатига диққатини жалб қилишға хизмат қилувчи сабабдир;
- боланинг кизикувчанлигини йукотиб қуйдирмаган ҳолда жавоб бериш керак;
- жавоб аниқ ва қиска булиши керак;
- боланинг ақлий ривожланиш даражасини ҳисобға олиш ва унинг ҳаётий тажрибасига мурожаат қилиш керак;

- агар, боланинг саволлари етарли билимнинг йуқлиги билан боғлиқ булса, бу бушлиқни бартараф этиш учун шароит яратиш лозим. Бунинг учун қузатув ташкил этиш ёки керакли китобни уқиб бериш, муаммоли вазиятлар ташкил этиш болаларда мустакилликни шакллантириш жараёнини тезлатади. Чунки муаммоларни ечиш орқали болалар узлари узини кизиктирган жавобға етиб қелишади. Натижада уларда коммуникатив қуникмалар шакллана бошлайди. Бу эса бевосита коммуникатив компетенцияни ривожланишиға замин яратади.

Мазкур йуналишда олиб борилган илмий тадқиқот ишимиз қуйидаги ҳулосани асослашға хизмат қилди. Яъни бошланғич ёшдаги болаларда коммуникатив компетенция шаклланган булса, юқори мактаб таълимиға тайёр булади ва у янги муҳитға қийинчиликсиз мослашади. Қачонки бошланғич таълим ёшидаги бола юқори мактаб таълими учун зарур қуникма ва малакалар билан қуроллансагина таълим мазмуниға қуйилувчи давлат талабларининг бажарилишиға эришиш имқонияти яратилади.

Foydalanilgan adabiyotlar

Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent "O'zbekiston" – 2017 y.

Смирнова Н.З., Бережная О.В. Компетентносной подход в педагогическом образовании. Учебно-методическая пособие./ Красноярск, 2012,-168с.

З.Толипова Ж.О. Таълим технологиялари. Т. "Ўқитувчи" 2002 йил. 128 б.

F.V.Muzafarova. Vajnost razvitiya nacionalnix i obshekulturnix kompetenciy uchashixsya v processe modernizacii obrazovaniya. Vestnik nauki I obrazovaniya. Yauchno metodicheskiy jurnal. 2021/ №15. Str.51

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Karomatovich I. A. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF YOUNG TEAM ATHLETES //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 02. – C. 1011-1016.

Ibragimov A. K. DEVELOPING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM //E-Conference Globe. – 2021. – C. 333-338.

Karomatovich I. A. METHODS OF TEACHING CHILDREN FOR MOVEMENT ACTIVITIES IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 1. – C. 242-249.

Ibragimov A. K. Catalog of training tasks for training special endurance of young girl handball players. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*. Year: 2020, Volume: 10, Issue: 11. P: 486-492. DOI: 10.5958/2249-7137.2020. 01410. X.

Narzullayev, Farrux. "Qizlar sporti yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan qizlarning yengil atletika darslarida kuch siaftlarini rivojlantirishning pedagogik asoslari." *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)* 1.1 (2020).

Ashrapovich, N. F. (2021). Determination of physical development of primary school students through national movement games. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.

Ashrapovich, N. F. (2022). FORMS OF CONTROL OVER THE PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE TRAINER AND ITS PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(1), 372-379.

Narzullayev, Farrux Ashrapovich, and Dinara Olimovna Begimkulova. "Sport psixodiagnostikasi fanini o'qitishda ta'lim texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari." *Science and Education* 3.4 (2022): 1724-1730.

Nematovich K. S. Abduyeva Sitorabonu Savriddin kizi, Fatullayeva Muazzam Azimovna, Kurbanov Shukhrat Kuldoshevich. Using of innovation terms in physical education and sport lessons and their social and educational features //Journal of Critical Reviews. doi. – T. 10. – C. 470-471.

Abdueva S. S. Q. Determining the speed and strength of 14-15 year old handball players in jumping //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2020. – T. 10. – №. 11. – C. 1212-1220.

Abdueva S. S., Khurbonov S., Sabirova N. Evolution of physical performance and techniques of handball girls aged 11-12 //International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology (IJARSET). – 2019.

Abdueva S. S. Activities that increase children's interest in the sport of handball //Innovatsionnoerazvitienuki I obrozovaniemejdunarodnayanauchno-prakticheskayakonferensiya. – 2020.

Rasulovna S. N. THE PLACE OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS IN THE LIFE OF SCHOOL STUDENTS //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – T. 2. – №. 04. – C. 306-312.

Rasulovna S. N. TOOLS FOR DEVELOPING SPECIAL PHYSICAL TRAINING AND PHYSICAL QUALITIES IN SPORTS GAMES //E-Conference Globe. – 2021. – C. 299-305.

Sabirova Nasiba Rasulovna. Basics and Advantages of Individual Training to Increase Technical and Tactical Training of Basketball Players. *AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITARIAN RESEARCH*. ISSN: 2690-9626 Vol.3, No 1, 2022

Akmalovich, D. B., Khalilovich, T. M., Rasulovna, S. N., & Savrievich, F. F. (2020).

Psychological impact of football games to the formation of individuality of the student. *Journal of Critical Reviews*, 7(6), 466-469.

Сабирова Н. Р. Значение физической культуры в современном обществе //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 6 (51).

Усмонов, Ш. Х., Самадов, С. С., & Фармонов, А. Ч. (2021). Физкультурно-спортивные интересы и мотивационные установки студентов. *Вопросы науки и образования*, (4), 129.

Xujamurodovich, U. S. (2022). CORRECTIONS IN JUMPING IN THE DEFENSIVE BLOCK AGAINST AN OPPONENT IN VOLLEYBALL. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(1), 442-450.

Azimovna F. M. The quality assessment technology and development techniques in volleyball players //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – T. 2. – №. 04. – C. 242-248.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

Azimovna F. M. et al. Educational importance of physical education, sports and health measures in higher educational institutions //E-Conference Globe. – 2021. – С. 321-325.

Azimovna F. M. Formation of spiritual and moral values of pupils in physical education lessons //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – Т. 9. – №. 11. – С. 99-103.

Nematovich K. S. Abduyeva Sitorabonu Savriddin kizi, Fatullayeva Muazzam Azimovna, Kurbanov Shukhrat Kuldoshevich. Using of innovation terms in physical education and sport lessons and their social and educational features //Journal of Critical Reviews. doi. – Т. 10. – С. 470-471.

Салимов, Г. М., Дустов, Б. А., Фарманов, У. А., & Рахмонов, Р. Р. (2020). Показатели констатирующего этапа экспериментальной работы по физическому развитию учеников 7-10 лет общеобразовательных организаций Узбекистана. *Педагогическое образование и наука*, (1), 91-97.

Akmalovich, Dustov Bakhtiyor. "Acmeological peaks of a sports teacher and coach." *Middle European Scientific Bulletin* 11 (2021).

Akmalovich, D. B. (2020). Organization of independent work of students in the process of physical education. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 9(11), 120-123.

Safarova Rokhat G. Ways and factors of optimization of the content of general secondary education in today's world // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. 2012. №2 (eng). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ways-and-factors-of-optimization-of-the-content-of-general-secondary-education-in-today-s-world> (дата обращения: 09.05.2022).

Мухитдинова Н.М. Абитова Ж.Р. Механизмы интеллектуального развития дошкольников с помощью физических занятий // Проблемы педагогики.- 2020- № 3 (48) с 79-81

Мухитдинова Н.М. Методология физических упражнений и игр в дошкольных образовательных организациях // Проблемы науки-2020-№9 (57) с 81-83

Мухитдинова Н.М. Эшов Э. Improvement of psychology and pedagogical process on physical training // Intellectual Archive 2018 с 93-96

Djurayeva Maxasti Zokirqizi "The emotion training system for atudents of preschool education for sports gymnastics sports competitions" 88-101 betlar. *International Journal of Advanced Research in Monagement and Social Sciences*. Vol.1 №2 February 2022

Джураева Махасты Зокировна "Характеристика эмоционально –волевой готовности личности к спортивной деятельности" 169-171 betlar. Россия-Таджикистан –Узбекистан. молодежь и развитие духовной культуры общества: актуальные проблемы и перспективы их решения. 22апреля 2022г.

Маъмуров Б. Б. Бўлажак ўқитувчиларни шахсга йўналтирилган таълим-тарбия жараёнини лойиҳалашга тайёрлашда қўлланиладиган тамойиллар. Современное образование (Узбекистан), 2017. <https://cyberleninka.ru/article/n/b-lazhak-ituvchilarni-shahsga-y-naltirilgan-talim-tarbiya-zharayonini-loyi-alashga-tayyorlashda-llaniladigan-tamoyillar>

Mamurov B. B. The Need to Prepare Future Teachers to Design a Student-Centered Educational Process. *Eastern European Scientific Journal*, 2017. <http://journale.auris-verlag.de/index.php/EESJ/article/viewFile/600/596>

Мамуров Б.Б., Махмудов М.Х. Акмеологическая составляющая образовательной культуры учителя. философские и методологические. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36679921>

В Mamurov, A Mamanazarov, K Abdullaev, I Davronov. Acmeological Approach to the Formation of Healthy Lifestyle Among University Students. III International Scientific Congress Society of Ambient ..., 2020. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/isc-sai-20/125937241>

ББ Мамуров. Акмеологический подход к воспитанию молодого поколения в наследии предков. Педагогическое образование и наука, 2016. http://www.manpo.ru/manpo/publications/ped_obraz/n2016_03.pdf#page=147

Маъмуров Б.Б. Маманазаров А.Б. Условия развитие у будущих учителей навыков проектирования учебного процесса на основе акмеологического подхода. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37269472>

Файзиев Я. З., Зиёев Д. Я. У. краткий исторический обзор развития физического воспитания и спорта //Academy. – 2020. – №. 9 (60).

Файзиев Я. З., Кузиева Ф. Эффективности использования национальных средств физического воспитания в учебном процессе //Вестник магистратуры. – 2020. – №. 3-1. – С. 95.

Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar. Xalqaro miqyosidagi ilmiy amaliy-anjuman. 2022 yil 28-29 aprel

U. A. Fayzieva, M. T. Khikimova. Conditions of effectiveness of pedagogical communication.
<https://mbukckslg.ru/en/usloviya-ushpeshnogo-pedagogicheskogo-obshcheniya-ego-funkcii-organizatsiya.html>

Fayziyeva Umida Asadovna Saidnazarova Gulshan Bolta qizi. "Ta'lim texnologiyalari" fanidan seminar mashg'ulotlarini bajarish bo'yicha metodik ko'rsatma.
http://213.230.96.51:8090/files/ebooks/Iqtisodiyot/TALIM_TEXNOLOGIYALARI.pdf